

## UIT HET LEVEN VAN DS. M. HEIKOOP (1890-1944)

IN LEVEN PREDIKANT GEREFORMEERDE GEMEENTE

### ***Vaccinatie of een pest voor de maatschappij***

De compagnie, bij welke Heikoop was ingedeeld, kreeg bevel aan te treden voor de kapitein-dokter. Allen moesten worden gevaccineerd tegen besmettelijke ziekten. Toen Heikoop aan de beurt kwam om de inenting te ondergaan vroeg hij de dokter, of hij geloofde aan het bestaan van God, Die almachtig is en Die de mens alleen kan bewaren en gevreesde ziekten weren. Ondanks bedreiging met strafmaatregelen van de kapitein-dokter, bleef Heikoop weigeren zich aan zijn behandeling te onderwerpen, zulks op grond van zijn gewetensbezwaar tegen dit, uit ongelooftheorieën voortgesproten voorbehoedmiddel. 's Soldaten standvastigheid deed de dokter in woede ontsteken. Hij voegde hem toe, *dat hij een pest was voor de maatschappij*. Toch liet de dokter het hierbij. Heikoop werd niet gedwongen, zich aan de vaccinatie te onderwerpen.

### ***Zeer aantrekkelijke werkkring en Zondagsheiliging***

Aan de plantsoendienst van de Gemeente 's Gravenhage werden sollicitanten opgeroepen voor de betrekking van opzichter. Ook hij dong naar deze, voor hem zeer aantrekkelijke werkkring. Al aanstonds vernam hij het stoffelijk voordeel, welke deze hem boven zijn huidige arbeid zou opleveren. Bij veel minder vermoeiend werk zou hij het dubbel inkomen genieten, als tot hertoe door hem was verdiend in het vriendwerk. Zijn sollicitatie werd bekroond met het bericht van aanstelling in vaste dienst. Maar wat gebeurde? Tegenover dit uitzicht werd een beproeving geplaatst. Door het aanvaarden van deze betrekking werd hij genoopt ook 's zondags dienst te doen. Wel was deze ogenschijnlijk van weinig betekenis. In de zomertijd moest hij slechts even controleren of door het hem ondergeschikte personeel de waterkranen in de plantsoenen op tijd waren geopend. Zijn toekomstige hoofdopzichter drong er zeer bij hem op aan, toch niet te overdrijven ten opzichte van de zondag. Doch in zijn hart was hij overreed, dat hier geen sprake was van "kleine zonden". Dit mocht hij opvolgen en bedankte voor deze betrekking. De heiliging van de dag des Heeren woog hem zwaarder dan zijn maatschappelijke vooruitgang.

### ***Hetgeen mij de Heere goedgunstig heeft beschikt kan ik nu niet aan het ongeloof overgeven (verzekeren)***

In zijn tot dusverre uitgeoefend handwerk zag hij als gehuwd man weinig vooruitzicht meer. Ook hem trok de handel aan. Echter ontbrak hem het financieel vermogen een zaak te kopen. Dit werd hem een zaak des gebeds. En slechts enkele maanden na zijn trouwen begaf hij zich in de groentenering en vestigde zich in een winkel te Scheveningen. Dit geschiedde in februari van het jaar 1918. Op de volgende wijze werd hem de weg hiertoe gebaad. De Heere kwam hem voor met de woorden uit Haggai 2: 9 "Mijn is het zilver en Mijne is het goud, spreekt de HEERE van de heirscharen". Hem werd getoond hoe God van de hemel de beschikking had over 's mensen aards bezit en dat Hij hem in zijn onderneming zou zegenen. Zo trok Heikoop er op uit met het laatste dubbeltje in zijn beurs! Hem was bekend geworden dat er een groentezaak ter overname werd aangeboden. Hij stelde zich in verbinding met de eigenaar van die winkel en sloot met deze een overeenkomst dat hij diens zaak, evenals het pand waarin deze gevestigd was, van hem zou overnemen voor 7000 gulden.

Niet gering was de verbazing van zijn vrouw, toen hij bij zijn thuiskomst hiervan mededeling deed! Hoe mocht hij aan zo'n som geld komen? Nu, dat wist de man zelf op dat moment ook niet. Wel geloofde hij dat de Heere hem niet beschaamd zou doen uitkomen. Krachtens hetgeen onderling was overeengekomen namen zij twee weken later reeds hun intrek in de zaak en dat huis. Ondertussen kwam de bepaalde datum, op welken de koopsom betaald moest worden, al naderbij. Maar Heikoop had nog steeds geen geld.

Nu kwam zijn geloof en de hulp en zegen des Heeren op de proef. Zelfs op de laatste dag, voorafgaande aan de datum van overdracht bij de notaris beschikte hij nog over geen kooppenningen. Die morgen ontmoette hij op de groentemarkt een groothandelaar in fruit, die de familie Heikoop kende van voorheen uit Gelderland. Deze was ook bekend dat zij eenvoudige lieden en geen bezitters van aardse goederen waren. Belangstellend vroeg deze man: "Heikoop, wanneer moet ge uw zaak betalen? "Morgen", was diens korte antwoord. "En hebt ge dan geld om te betalen?" zo vroeg hij verder. "Neen, maar God heeft beloofd mij te zullen helpen en dat is geen God van ja en neen, dus zal het zeker op tijd komen"; zo vervolgde de ander. De man werd met Heikoop's zaak begaan, alsof deze de zijne was. Hij bood hem 5000 gulden aan, welke hij terstond voor hem beschikbaar had. Maar op dit aanbod wilde de jonge handelaar niet ingaan, zeggende: "Indien gij voor mij maar 5000 gulden hebt, dan zijt gij het middel in Gods hand niet, want de Heere doet geen half werk". "Maar hoe moet gij dan aan die 7000 gulden komen?" vroeg de ander weer. "Dat weet ik niet, maar God zal mij helpen" was het antwoord. Hierop verwijderde zich de man. De zaak van Heikoop liet hem geen rust. Alle hem ten dienste staande middelen nam hij te baat en eer het avond was had hij 7000 gulden in contanten bij elkander. Dit bedrag deponeerde hij ten kantore van de notaris bij wie de overdracht van de zaak de volgende dag zou plaats vinden, opdat deze Heikoop dat geld op hypotheek verstrekken zou. Toen deze de volgende dag op het notariskantoor verscheen, werd hij zodoende in staat gesteld de verkoper van de zaak te voldoen. De koop werd op de daartoe bepaalde datum een voldongen feit. Heikoop was met zijn ook naar buiten uitgesproken geloof niet beschaamd uitgekomen! Aanvankelijk ging alles naar wens in de zaak. Zij was als een sprekend bewijs van Spr. 10: 22 "De zegen des HEEREN, die maakt rijk; en Hij voegt er gene smart bij". Doch na verloop van enkele maanden ondernam de boze een aanslag op deze zegen, welke evenwel mislukte. De notaris ontbood Heikoop op zijn kantoor. Op last van de hypotheekhouder gebood hij hem, zijn huis in de verzekering te doen. Doch deze zei dat hij op grond van Gods Woord aan die eis niet kon voldoen. De notaris dreigde nu met nietig-verklaring van de hypotheekakte. Alvorens op deze aangelegenheid verder in te gaan verwoegde Heikoop zich aan de woning van de man, die onder het voorzienig bestel des Heeren zo wonderbaar tot zijn hulp was gebruikt. Toen hij hem te spreken kreeg, vroeg hij zijn hypotheekhouder of deze beslist van hem eiste, zijn woning te verzekeren. Wel kwam uit het nu volgende onderhoud vast te staan dat de notaris niet in opdracht van deze geldschieter, doch op eigen initiatief deze kwestie aan de orde had gesteld. Maar toch beantwoordde de man Heikoop's vraag op een toon van verbazing met de wedervraag: "Hebt ge uw huis en zaak dan niet in de assurantie gedaan"? "Ik heb nog geen riem van mijn paardentuig of hij is verzekerd"; zo voegde hij hieraan toe. "Nu, als dat dan moet gebeuren", zo gaf Heikoop hem te kennen, dan sla ik heden nog de plank aan het huis om het weer te verkopen. In de verzekering gaan is mij een onmogelijke zaak. God heeft mij in deze zaak geholpen en Zijn zegen toegezegd. Dat goed ga ik nu bij de wereld niet tot bewaring verzekeren. Hetgeen mij de Heere goedgunstig heeft beschikt kan ik nu niet aan het ongeloof overgeven. Hierop kon de man zich niet langer bedwingen: *gij bent gelukkiger dan ik!*

#### ***Deelgenomen aan de Avondmaalsviering in de hemel***

Een kostelijke voorsmaak van het hemellevens ondervond Ds. Heikoop in de nacht van 25 op 26 Juli van zijn laatste jaar. Bijzondere betrekking op de dood, als tot de blijde bode, die nu tot hem kon naderen ter verlossing van het lichaam van de zonde, ging hieraan vooraf. Zulks naar aanleiding van, het verscheiden van Ds. Vreugdenhil. Zeer tot zijn leedwezen was hij door ziekte verhinderd de teraardebestelling bij te wonen. Deze ambtsbroeder ging hem voor in de aflossing van zijn post. Mevrouw Heikoop had 's daags voor deze nacht aan de begrafenis van Ds. Vreugdenhil deelgenomen. In de laten avond van die dag vertelde zij haar man het verloop. In de loop van de nacht gevoelde de patiënt zich minder wel. Doch hij sluimerde wat in. Onder die sluimering begon hij te zingen. Eerst Ps. 24: 5 "Verhoogt, o poorten! nu de boog; Rijst, eeuwige deuren! rijst omhoog: Opdat g' uw Koning moogt ontvangen" Enz. Daarna Ps. 89: 7 "Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort! Zij wan'dlen HEER! in 't licht van 't God'lijk aanschijn voort" Enz. Vervolgens Ps. 118: 1 "Laat ieder 's Heeren goedheid voort" Enz.

Ten slotte Ps. 87: 3 "De Filistijn, de Tyriër, de Moren, Zijn binnen u, o Godstad! voortgebracht" Enz. Tijdens dit zingen bleek duidelijk, dat zijn geest niet aanwezig was. Zijn vrouw vreesde, dat hij deze nacht de laatsten adem uitblazen zou. Derhalve, zij ging de kinderen roepen, zeggende: "Ik geloof dat vader gaat sterven". Zij schaarden zich allen rond zijn bed, in afwachting van zijn uiteinde. Inmiddels maakte hij enig handgebaar, dat hij zich later niet bewust was. Na verloop van een poos keerde zijn geest tot de aarde terug. Toen hij, bijgekomen, zijn vrouw en kinderen rond hem aanschouwde, vroeg hij hun: "Wat doen jullie hier?" "Wij dachten dat u ging sterven" was hun antwoord. "Wat, gaan sterven? Welnee, eeuwig gaan leven" zei de vader op blijde toon. Hierop deelde hij mee, wat hem zo even naar de geest was wedervaren. Hij had deelgenomen aan de Avondmaalsviering in de hemel. Bij de optrekking zijner ziel was hij aangekomen in een grote bruiloftszaal. Daar aanschouwde hij de viering van de bruiloft des Lams. Daar zag hij Abraham, Izak en Jakob, gezeten aan de ronde tafel. Ook zelf zat hij mede aan. Het Lam Gods aanschouwde hij als het Hoofd aan de dis, zittende in het midden van de bruiloftsgasten. Tijdens zijn aanzitten in deze lieflijke plaats proefde en smaakte hij een vette maaltijd, een maaltijd van reinen wijn, van vet vol mergs, van reine wijnen, die gezuiverd zijn, zo getuigde hij (Jes. 25: 6). Na deze mededeling gebood hij zijn kinderen, dat zij zich weder moesten ter ruste begeven. Hun vader ging nog niet sterven. Even later bevond hij zich met zijn echtgenote weer alleen. Hij zei: "Kom vrouw, nu moeten wij samen dat vers uit Psalm 118 eens zingen". Echter deze wilde hieraan geen deel nemen in verband met het nachtelijk uur. De burens zouden nog in hun rust worden gestoord. Toen hief hij op zijn eentje met heldere stem aan: Laat ieder 's HEEREN goedheid loven, Want goed is d' Oppermajesteit; Zijn goedheid gaat het al te boven; Zijn goedheid duurt in eeuwigheid: Laat Isrel nu Gods goedheid loven, En zeggen: Roemt Gods majesteit! Zijn goedheid gaat het al te boven; Zijn goedheid duurt in eeuwigheid.

#### ***Die bom heeft voor Ds. Heikoop zoveel betekend als een Elia's-wagen om hem ten hemel te voeren***

De laatste Zondag dat Ds. Heikoop op aarde was, gaf hij nog een zichtbaar afscheid aan zijn Gemeente. Hij werd als naar de kerk gedreven. die morgen sprak hij tot zijn huisgenoten: "Ik heb zulk een sterke begeerte om op te gaan naar Gods huis. Heden namiddag ga ik naar de kerk". Zeer tot hun verbazing zagen de kerkenraadsleden hem in de consistoriekamer verschijnen. Na 17 September had kandidaat L. Rijksen zijn predikbeurten waargenomen. Deze had het beroep van de Gemeente Leiden aanvaard. Echter, door tijdsomstandigheden werd hij verhinderd zich aldaar te vestigen. Tot deze sprak hij vóór de aanvang van de dienst: "Ik moet morgen naar die dokter. Wie weet wat daaraan verbonden is. Mogelijk moet ik lange tijd te bed liggen. Ik wilde u eerst toch eens een keer beluisteren". In het algemeen zei hij: "Een stem zegt mij van binnen: Het is heden uw laatste reis welke gij naar Gods huis maakt". Een zichtbare ontroering ging door de Gemeente, toen haar Herder en Leraar - geen 24 uur meer vóór zijn dood - kandidaat Rijksen tot de kansel leidde en voorts in de ouderlingenbank de dienst bijwoonde. De volgende dag, dat was maandag 6 November 1944, verwisselde Ds. Martinus Heikoop het tijdelijke met het eeuwige. In het morgenuur zou Prof. Sillevius Smit hem ontvangen in de Neurologische kliniek aan de Nic. Beetsstraat. Deze specialist zou hem eens nauwkeurig onderzoeken in verband met zijn aanhoudende en toenemende duizelingen in het hoofd. Tot dat einde verliet Ds. Heikoop even over half tien in opgeruimde stemming zijn woning. Nauwelijks bevond hij zich op weg naar het ziekenhuis, of het sein "luchtalarm" werd gegeven. Het geronk van vliegtuigmotoren werd in de verte gehoord. Ds. Heikoop evenwel spoedde zich voort. Hij wilde op tijd bij de Professor zijn. Een paar straten van zijn woning verwijderd, riep hem een winkelier toe: "Dominee, zoekt u nog een ogenblik dekking!" "Nee, luidde zijn antwoord, "ik moet om tien uur in het ziekenhuis zijn". Hij vervolgde zijn weg en kwam even voor tien in de Neurologische kliniek aan. Hij begaf zich naar de wachtkamer. Een paar minuten over tien uur kwam een bom terecht op dat gedeelte van het ziekenhuis waar ook de wachtkamer was gelegen. Die bom heeft voor Ds. Heikoop zoveel betekend als een Elia's-wagen om hem ten hemel te voeren.